

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ»

ЛЕВЧЕНКО ОЛЕКСАНДР АНАТОЛІЙОВИЧ

УДК 339.187.6(477):336.77

**ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИЙ МЕХАНІЗМ АКТИВІЗАЦІЇ
ЛІЗИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в ДВНЗ «Університет банківської справи» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Кузнєцова Анжела Ярославівна,
ДВНЗ «Університет банківської справи»,
ректор

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Васильєва Тетяна Анатоліївна,
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки
та менеджменту імені Олега Балацького
Сумського державного університету, директор

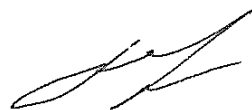
кандидат економічних наук,
Фридель Володимир Ігорович,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана, старший викладач кафедри
банківської справи

Захист відбудеться «25» червня 2019 року о 10 годині 00 хвилин на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.883.01 в ДВНЗ «Університет банківської справи» за адресою: 04070, м. Київ, вул. Андріївська, 1, ауд. 205.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці ДВНЗ «Університет банківської справи» за адресою: 04119, м. Київ, вул. Білоруська, 17.

Автореферат розісланий «23» травня 2019 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук, доцент

І.М. Боярко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Успішний розвиток національної економіки залежить від достатності фінансових ресурсів, які сьогодні можна залучати з різних джерел для фінансування інвестиційних процесів вітчизняних підприємств. Однією з форм такого фінансування є лізинг, який у світі є ефективним інструментом взаємозв'язку фінансового і реального секторів економіки, оскільки дозволяє залучати вільні грошові ресурси і, водночас, бути інвестиційним механізмом оновлення основних засобів.

В Україні лізинг є порівняно новою формою підприємницької діяльності, сформованої в період ринкової трансформації економіки. Зважаючи на нерозвиненість фондового ринку, відсутність державного стимулювання розвитку лізингу, фінансову слабкість лізингових компаній та обмеженість застосування всього спектру прийомів і методів при здійсненні ними лізингової діяльності, а також неврегульованість нормативно-правового забезпечення функціонування фінансово-кредитного механізму активізації лізингової діяльності (ФКМАЛД) в Україні, в сучасних умовах лізинг повноцінно розвиватися не може. Відтак, ФКМАЛД потребує удосконалення в частині застосування традиційних і новітніх методів та інструментів, які варто використовувати для поживлення лізингової діяльності.

Проблема розвитку ринку лізингових операцій активно досліджується в роботах О. Васильчишин, Т. Гордієнко, В. Горемикіна, О. Дорош, В. Другова, А. Загороднього, І. Кулиняк, Н. Лісовської, О. Ляхової, Л. Перетятко, Т. Сіташ, Н. Слав'янської, С. Томчук.

Питання фінансово-кредитного забезпечення лізингових операцій висвітлювали у своїх працях учені О. Барановський, В. Бербека, С. Бурденюк, Д. Василенко, О. Василик, Н. Внукова, О. Вовчак, В. Газман, Б. Івасів, М. Крупка, О. Ковалюк, А. Кузнецова, О. Кузьмін, Б. Луців, Т. Майорова, М. Рипкович, Р. Саблук, В. Свірський, Т. Топішко.

Проблемам удосконалення фінансового механізму здійснення лізингової діяльності присвячено наукові публікації С. Козьменка, Є. Кабатова, М. Макаренка, В. Марцина, Я. Онищук, К. Орехової, Л. Прилуцького, М. Савлука, Г. Холодного. Серед зарубіжних вчених окресленою проблематикою займалися Д. Аллахвердян, А. Аюпов, В. Горемикін, А. Гюлушанян, В. Іваницький, А. Грязнова, В. Кочетков, О. Кочеткова, К. Краєва, В. Макєєва, М. Толстопята.

Незважаючи на велику кількість наукових публікацій, у вітчизняній економічній літературі недостатньо уваги приділено саме системному дослідженню формування та розвитку ФКМАЛД, його інструментарію та підвищенню ефективності функціонування в Україні.

Актуальність та необхідність вирішення зазначених питань стала підґрунтям для вибору теми дослідження, визначення його мети, завдань та структури дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до затвердженого в ДВНЗ «Університет

банківської справи» плану науково-дослідних робіт. Зокрема, у рамках науково-дослідної теми «Розвиток системи фінансових посередників в Україні» (номер державної реєстрації 0114U003294), яка виконувалася у Черкаському навчально-науковому інституті ДВНЗ «Університет банківської справи», автором запропоновано класифікацію функцій та принципів лізингу, обґрунтовано економічну сутність фінансово-кредитного механізму активізації лізингової діяльності, виокремлено підходи до підвищення ефективності управління ризиками лізингової діяльності, а також сформовано модель оцінки фінансової стійкості Фонду фінансування лізингових операцій.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є поглиблення теоретико-методологічних засад, розвиток методичних підходів і розроблення практичних рекомендацій щодо удосконалення фінансово-кредитного механізму активізації лізингової діяльності в Україні.

Для успішної реалізації мети у роботі визначено і вирішено такі завдання:

- проаналізувати еволюцію наукових підходів щодо економічної сутності лізингу і лізингових операцій, їх видів; удосконалити класифікацію функцій та принципів лізингу;
- розвинути підходи до теоретичного обґрунтування економічної сутності ФКМАЛД;
- охарактеризувати внутрішню структуру ФКМАЛД;
- проаналізувати стан, динаміку розвитку лізингової діяльності в Україні та фінансово-кредитного механізму її забезпечення;
- розвинути методичні підходи до оцінювання ефективності лізингових операцій лізингодавця та лізингоодержувача;
- з'ясувати можливості застосування у вітчизняній практиці зарубіжного досвіду реалізації ФКМАЛД;
- розвинути підходи до підвищення ефективності управління ризиками лізингових операцій;
- розробити модель оцінки фінансової стійкості Фонду фінансування лізингових операцій;
- сформулювати пропозиції щодо напрямів розвитку ФКМАЛД в Україні.

Об'єктом дослідження є процеси формування та функціонування фінансово-кредитного механізму активізації лізингової діяльності в Україні.

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні та методичні аспекти використання інструментарію ФКМАЛД.

Теоретико-методологічна база. Теоретико-методологічною основою роботи є базові положення економічної теорії, теорії фінансів, теорії фінансового посередництва, теорії фірми. У процесі дослідження використано такі загальнонаукові та специфічні методи наукового пізнання: історичний та аналітичний (при вивченні економічної сутності лізингових відносин, відмінностей лізингу від інших економічних понять та визначення його як самостійного фінансового інструменту), графічний (для відображення динаміки грошових потоків між суб'єктами лізингових відносин), аналізу та синтезу (при оцінці сучасного стану ринку лізингових послуг України, удосконаленні методичних підходів до оцінювання ефективності лізингових операцій),

абстрагування та логічної інтерпретації (при уточненні фундаментальних категорій дослідження), порівняльний та факторний (для дослідження зарубіжного досвіду фінансування лізингу), економіко-математичного моделювання (при розрахунку стійкості Фонду фінансування лізингових операцій), системно-структурний (при побудові ФКМАЛД та парадигми його функціонування, системи управління ризиками лізингових операцій).

Інформаційною базою дослідження є законодавчі акти України, нормативні акти Кабінету Міністрів України, Національного банку України, дані Державної служби статистики України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, звіти Державної установи «Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України», Асоціації «Українське об'єднання лізингодавців», міжнародні нормативні документи, що регулюють лізингову діяльність, наукові публікації вітчизняних і зарубіжних авторів, дані мережі Інтернет, особисті розрахунки автора.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в поглибленні теоретико-методологічних положень, удосконаленні науково-методичних підходів щодо функціонування і розвитку фінансово-кредитного механізму активізації лізингової діяльності. До найвагоміших результатів, які визначають наукову новизну дисертації, належать такі:

вперше:

- запропоновано парадигму функціонування і розвитку ФКМАЛД, яка ґрунтується на синергії, що виникає на рівні сфери діяльності малого і середнього бізнесу та сфери суб'єктів, які професійно займаються лізинговою діяльністю, спричиняє зміни, що генеруються процесами їх самоорганізації та регулювання, враховує динамічні явища в економіці та забезпечує виникнення нових процесів на макро- і мікрорівнях за рахунок встановлення рівноваги, а згодом – підсилення взаємодії обох сфер через підвищення ефективності застосування інструментів ФКМАЛД. Її реалізація сприятиме розвитку лізингової діяльності та розширенню фінансування підприємницького сектору економіки за рахунок активізації лізингових операцій;

удосконалено:

- трактування понять:

лізинг, яке, на відміну від існуючих, розглянуто крізь призму кредитно-інвестиційних і торговельно-майнових відносин на засадах середньострокового фінансування, що дозволяє враховувати його особливості одночасно як договору, підвиду підприємництва, специфічного типу економічних відносин, різновиду оренди та кредиту й інструменту середньострокового інвестиційного фінансування. Дане тлумачення дозволить уніфікувати підходи до визначення сутності лізингу та сприятиме удосконаленню нормативно-правового регулювання лізингової діяльності;

фінансово-кредитний механізм активізації лізингової діяльності, який, на відміну від існуючих визначень, розглянуто одночасно і як специфічну складову фінансово-кредитного механізму, що

реалізується у сфері лізингу, базується на строковій основі та за своєю функціонально-організаційною сутністю є сукупністю форм, методів, важелів, інструментів, способів організації фінансування, а також підсистемою фінансових відносин із притаманними їй внутрішніми та зовнішніми закономірностями і зв'язками, які впливають на рівень фінансового забезпечення лізингової діяльності і виникають між усіма її учасниками. Пропонований підхід до визначення дефініції сприятиме розвитку теорії лізингової діяльності;

- науково-методичний підхід до формування ФКМАЛД, який, на відміну від традиційних, ґрунтується на синергетичному впливі усієї сукупності методів, інструментів, важелів і форм фінансування, комплексу взаємозв'язків між вказаними елементами на формування достатнього фінансового потенціалу і забезпечення умов для досягнення очікуваних вигод усіма учасниками лізингового процесу. Такий підхід дозволив виокремити базові принципи функціонування і розвитку ФКМАЛД (ефективності, стабільності й передбачуваності, адекватності, прозорості, узгодженості, інтегрованості й підзвітності);
- методичний підхід до оцінювання ефективності лізингових операцій лізингодавця, який, на відміну від існуючих, ґрунтується на розрахунку інтегрального показника ризику, що найсуттєвіше впливає на величину показника ефективності лізингових операцій для лізингодавця та дозволяє враховувати параметри ризиковості, невизначеності, нестабільності функціонування ринків. Його впровадження дозволить підвищити результативність лізингової діяльності;
- обґрунтування комплексної системи управління ризиками лізингових операцій (КСУРЛО), яка, на відміну від існуючих, ґрунтується на розробці системи методів управління ризиками, передбачає дотримання принципів комплексності, індивідуальності, консерватизму й орієнтована на забезпечення досягнення оперативних і стратегічних цілей лізингової компанії, стійкості бізнесу і ефективності функціонування ФКМАЛД загалом при використанні управлінських механізмів, які забезпечують управління всім спектром ризиків лізингових операцій у компаніях, які підтримують рівень ризиків у встановлених межах. Впровадження КСУРЛО дозволить забезпечити максимально ефективне досягнення цілей управління ризиками;

дістали подальшого розвитку:

- наукові підходи до класифікації ризиків лізингових операцій за рахунок введення нової класифікаційної ознаки (за ступенем покриття ризиків лізингових операцій) і видів ризиків (непокриті, диверсифіковані, покриті), що дозволило розвинути комплексну систему управління ризиками лізингових операцій;
- модель оцінки фінансової стійкості Фонду фінансування лізингових операцій, яка, на відміну від застосовуваних у практиці, ґрунтується

на методиці побудови баєсівських логістичних моделей з нормальним типом розподілу умовних ймовірностей і передбачає визначення впливу зростання ризику фінансового левериджу на здатність виконувати зобов'язання лізингодавцем, а також можливість забезпечення безперервної прибуткової діяльності лізингодавців та, водночас, збереження фінансової стійкості даного Фонду (елемент системи функціонування ФКМАЛД, що є сукупністю власних, позикових, авансованих та інших джерел фінансування лізингового портфеля лізингодавця чи фінансової компанії). Її застосування дозволить спрогнозувати ймовірність дефолту Фонду фінансування лізингових операцій за умови дії низки економічних і фінансових чинників (появи конкурентних форм фінансування основного капіталу та оновлення основних засобів, інфляційних ризиків, волатильності валютного курсу та погіршення умов у майбутньому з приводу отримання державної підтримки для фінансування лізингових операцій).

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що запропоновані в дисертації підходи, методи та отримані результати щодо вдосконалення функціонування ФКМАЛД доведено до рівня практичних рекомендацій, які можуть використовуватися при здійсненні діяльності банками, лізинговими компаніями, а також Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

Окремі положення дисертації знайшли практичне застосування у діяльності таких установ:

Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг – пропозиції щодо застосування комплексної системи управління ризиками лізингових операцій при здійсненні державного нагляду, проведенні регуляторної діяльності, розробці та реалізації планів роботи регулюючого органу (довідка від 12.11.2018 р. № 7719/09).

Національного банку України – пропозиції автора щодо застосування моделі оцінки фінансової стійкості Фонду фінансування лізингових операцій для прогнозування ймовірності його дефолту з урахуванням дії низки економічних і фінансових чинників були використані при розробці підходів до аналізу системних ризиків, що загрожують стійкості фінансової системи загалом (довідка від 15.11.2018 р. № 11-0010/61006).

Міністерства економічного розвитку і торгівлі України – пропозиції щодо мінімізації макрорівневих і мікрорівневих перешкод, які гальмують урізноманітнення інструментарію та зростання обсягів фінансування лізингових операцій, що сприятиме оптимізації функціонування механізму активізації лізингової діяльності в Україні, підвищить ефективність поставок техніки та обладнання у всіх галузях економіки, включаючи сільське господарство та АПК загалом, а відтак, сприятиме підвищенню темпів економічного зростання країни (довідка від 12.11.2018 р. № 2413-07/49552-07).

Асоціації лізингодавців України – пропозиції щодо використання запропонованої автором парадигми функціонування і розвитку ФКМАЛД для

перетворення інструментів фінансування лізингових операцій в ефективніший формат з метою досягнення очікуваних вигід усіма учасниками лізингового процесу та підвищення ефективності функціонування ринку лізингових операцій в Україні (довідка від 10.10.2018 р. № 44-0014/5162).

Української лізингової фінансової компанії ТОВ «УЛФ-ФІНАНС» – пропозиції щодо використання у роботі методичного підходу до оцінювання ефективності лізингових операцій лізингодавця на основі розрахунку інтегрального показника ризику, що найсуттєвіше впливає на величину показника ефективності лізингових операцій для лізингодавця та дозволяє враховувати параметри їх ризиковості, невизначеності та нестабільності (довідка від 20.11.2018 р. № 150170).

Висновки і рекомендації дослідження впроваджено у навчальний процес Інституту банківських технологій і бізнесу ДВНЗ «Університет банківської справи» при розробці навчально-методичного забезпечення і викладанні дисциплін «Фінанси підприємств», «Банківські операції», «Фінансовий ринок», «Ринок фінансових послуг» (довідка № 01-015/1403 від 14.11.2018 року).

Особистий внесок здобувача. Висновки, положення і рекомендації, що містяться в роботі, отримані автором самостійно, відображені в опублікованих працях і апробовані на науково-практичних конференціях. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті ідеї і положення, які є результатом особистих напрацювань здобувача.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дисертації обговорювалися й отримали схвальні відгуки на 7 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: Міжнародній науково-практичній конференції «Фінанси, аудит та менеджмент: аналіз тенденцій та науково-економічний розвиток» (м. Львів, 2016 р.), IV Міжнародній науково-практичній конференції «Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики» (м. Харків, 2017 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Фінансово-економічне та обліково-аналітичне забезпечення підприємницької діяльності» (м. Черкаси, 2017 р.), I Міжнародній науково-практичній конференції з економічної теорії «Наукові засади розвитку знань економічної теорії» (м. Черкаси, 2017 р.), VII та VI Всеукраїнських науково-практичних конференціях студентів, аспірантів і молодих вчених «Проблеми забезпечення ефективного функціонування та стабільного розвитку банківської системи та економіки» (м. Київ, 2016 р., 2017 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективні напрями розвитку економіки, обліку, менеджменту та права: теорія і практика» (м. Полтава, 2018 р.), VI Міжнародній науково-практичній конференції «Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи» (м. Одеса, 2018 р.).

Публікації. Основні положення дисертації, які повністю висвітлюють її результати, опубліковано у 17 наукових працях загальним обсягом 7,4 друк. арк., з яких особисто автору належать 6,1 друк. арк., у тому числі: 8 статей у фахових наукових виданнях і збірниках наукових праць, які індексуються в наукометричних базах даних: 5 статей – в міжнародній базі Index Copernicus, 1

стаття – в міжнародній базі Web of Science, 2 статті – в інших нукометричних базах даних; 1 стаття – у нефаховому виданні, що індексується у наукометричній базі даних Scopus; 8 публікацій апробаційного характеру.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації – 232 сторінок комп'ютерного тексту. Робота містить 21 таблицю та 36 рисунків, з яких 8 – на окремих сторінках, та 5 додатків (11 стор.). Список використаних джерел налічує 234 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, сформульовано мету й завдання дисертації, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, зв'язок роботи з науковими програмами та темами, розкрито наукову новизну й практичне значення одержаних результатів, вказано особистий внесок здобувача, зазначено стан апробації.

У першому розділі «**Теоретико-методологічні засади фінансово-кредитного механізму активізації лізингової діяльності**» уточнено теоретичні засади лізингу, доповнено перелік функцій і принципів здійснення лізингової діяльності, обґрунтовано чотирьохетапність процедури здійснення лізингових операцій; запропоновано парадигму ФКМАЛД; визначено підходи до формування ФКМАЛД та з'ясовано його сутність.

На основі наявних концепцій визначено, що лізинг – це особливий вид підприємницької діяльності, що одночасно реалізується у формі кредитно-інвестиційних та торговельно-майнових відносин на засадах середньострокового фінансування, пов'язаних із передачею майна у тимчасове користування, які здійснюються на умовах платності між продавцем, лізингодавцем і лізингоодержувачем у визначений договором термін.

Беручи до уваги відсутність чіткої систематизації функцій лізингу, виокремлено: фінансову, інвестиційну, інноваційну, соціально-економічну, виробничу, збутову, підприємницьку, стабілізаційну, стимулювальну. Традиційний перелік принципів здійснення лізингової діяльності доповнено принципами прозорості та відповідальності.

Уточнено сутність ФКМАЛД як специфічної складової фінансово-кредитного механізму, яка реалізується у сфері лізингу, базується на строковій основі, є сукупністю форм, методів, важелів, інструментів, способів організації фінансування, принципів формування й ефективного використання фінансово-кредитних ресурсів, які в сукупності забезпечують активізацію діяльності лізингових компаній та підвищення її ефективності, а також відносин, що виникають між усіма учасниками лізингової діяльності у процесі застосування регулятором комплексу заходів з метою задоволення їх інтересів і потреб.

Запропонована у роботі парадигма функціонування і розвитку ФКМАЛД складається з таких основних детермінант: мета, зміст, форма, функції, структура, синергетичний вплив сфер підприємництва і лізингової діяльності, а також результат (рис. 1).

Рис. 1. Складові парадигми фінансово-кредитного механізму активізації лізингової діяльності

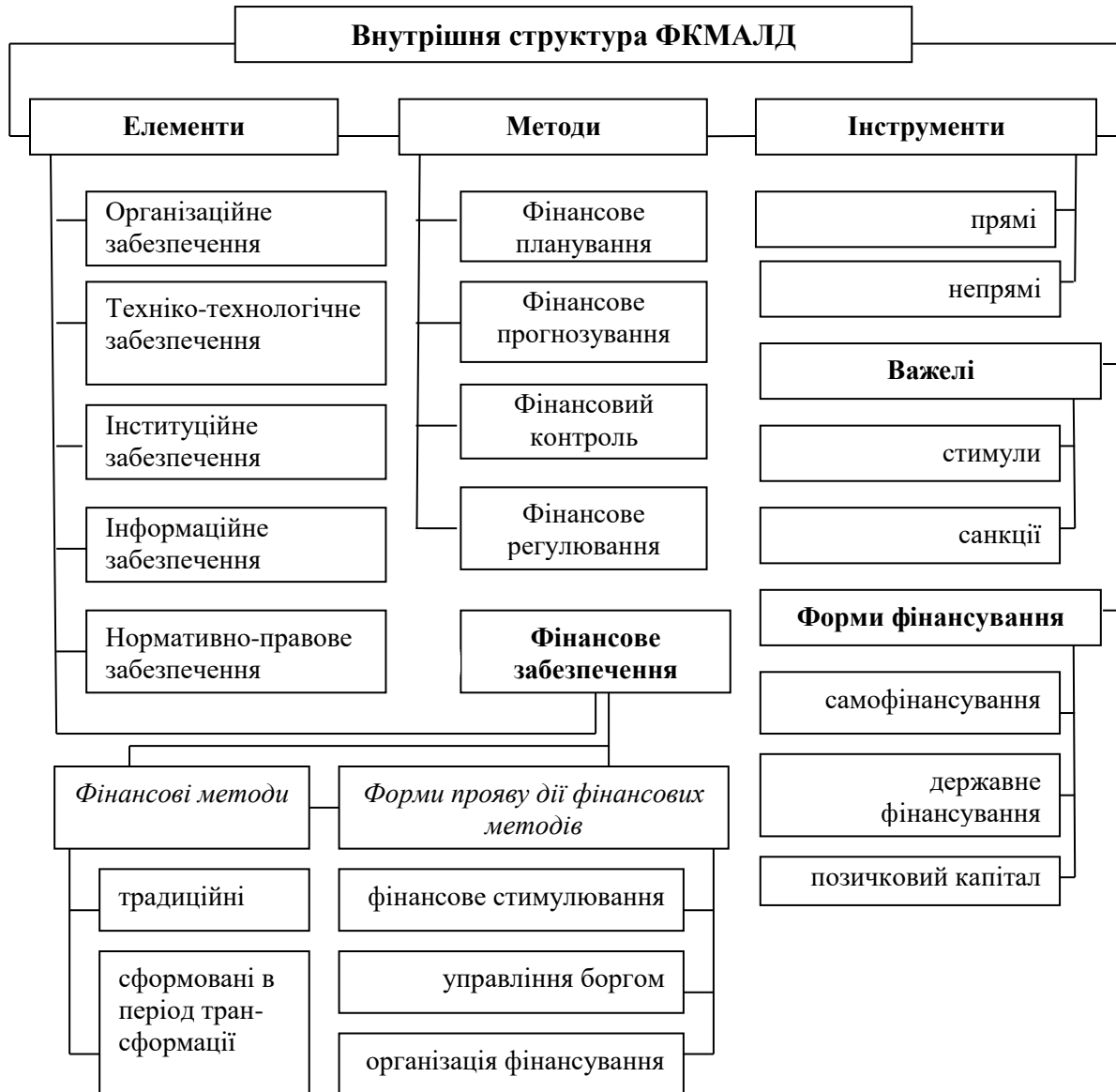
Джерело: розроблено автором.

У роботі визначено, що реалізація парадигми сприятиме розвитку лізингової діяльності та збільшенню фінансування підприємницького сектору економіки шляхом активізації лізингових операцій.

У дослідженні з'ясовано, що внутрішня будова ФКМАЛД є сукупністю елементів, методів, інструментів, важелів та форм фінансування, а також комплексом взаємозв'язків між ними (рис. 2). Обґрунтовано, що безпосередня дія ФКМАЛД виявляється у методах фінансового забезпечення, які у роботі поділено на дві групи: традиційні (кредитування, бюджетування, інвестування, оподаткування, страхування), та сформовані в умовах трансформаційних процесів розвитку економіки (заставні, трансфертні та трастові операції, франчайзинг, факторинг, дисконтування).

Акцентовано, що ефективність функціонування ФКМАЛД залежить від позитивного чи негативного впливу внутрішніх та зовнішніх чинників (соціальних, економічних, політичних, інституційних, нормативно-правових).

Основна мета ФКМАЛД – формування достатнього фінансово-кредитного потенціалу для активізації забезпечення лізингової діяльності на макро- і макрорівнях і досягнення очікуваних вигод (прибутку, доходу, користі) всіма учасниками лізингового процесу. Обґрунтовано, що вказаної мети можна досягнути шляхом успішного виконання завдань, визначених на рис. 3.

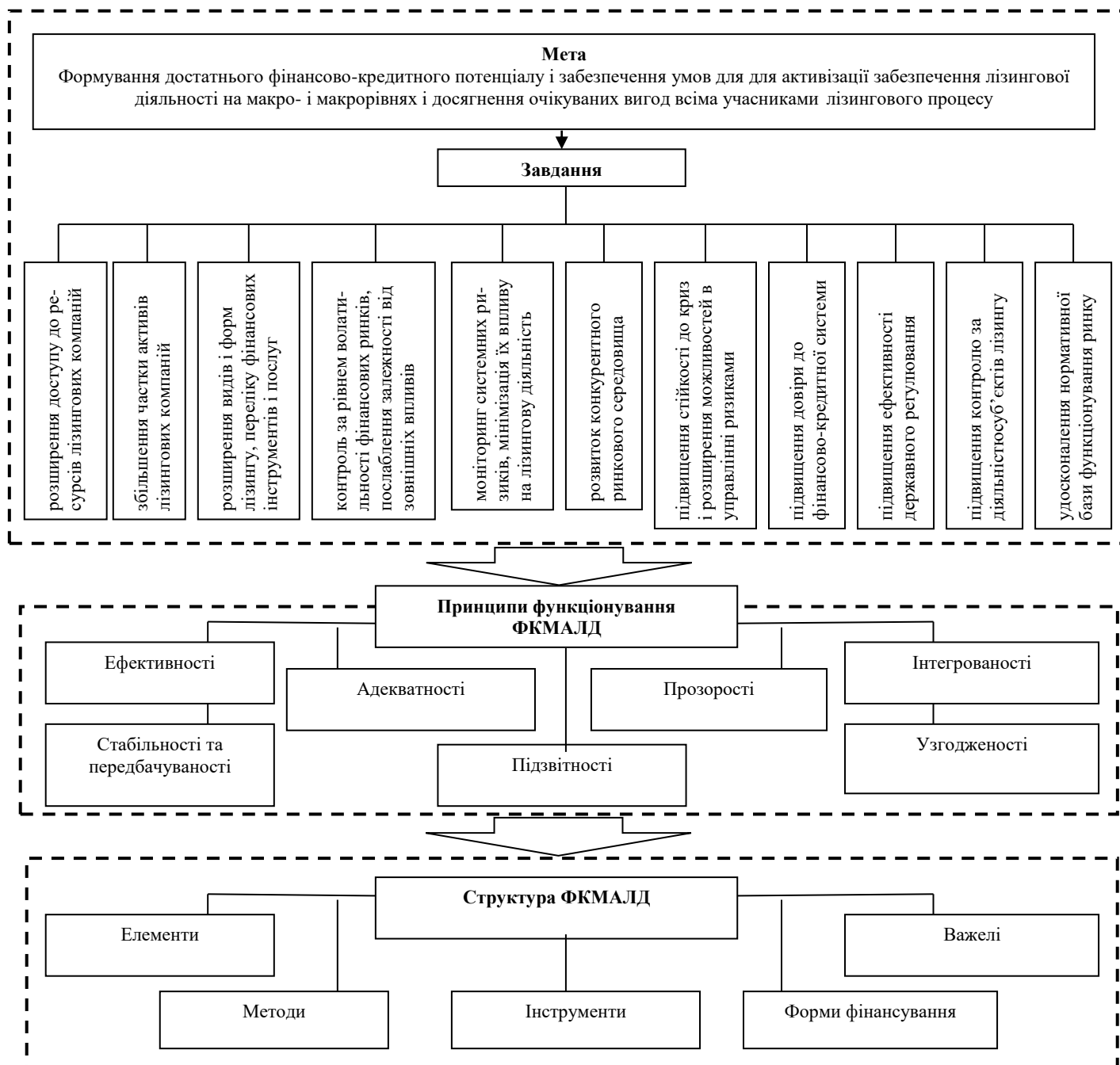

Рис. 2. Характеристика складових ФКМАЛД

Джерело: розроблено автором

Функціонування та розвиток ФКМАЛД повинні відбуватися з дотриманням принципів ефективності, стабільності та передбачуваності, адекватності, прозорості, узгодженості, інтегрованості та підзвітності.

Успішність функціонування ФКМАЛД визначатиметься наявністю ефективною системою контролю за динамікою та тенденціями розвитку фінансово-кредитної сфери, у тому числі сфери лізингових послуг, а також за ефективністю застосування фінансово-кредитних інструментів. Тому важливо при формуванні такої системи контролю брати до уваги загальні та специфічні умови функціонування як окремих фінансово-кредитних установ, так і фінансово-кредитної системи загалом з урахуванням її взаємозв'язків і взаємозалежностей з іншими секторами економіки.

Рис. 3. Взаємозв'язки між визначальними орієнтирами ФКМАЛД

Джерело: складено автором

Ефективне функціонування ФКМАЛД дасть змогу створити умови для досягнення очікуваних вигод всіма учасниками лізингового процесу.

У другому розділі «Сучасний стан лізингової діяльності та фінансово-кредитного механізму її забезпечення в Україні» здійснено аналіз стану функціонування ринку лізингу та ФКМАЛД в Україні; визначено методичні підходи до оцінювання ефективності лізингових операцій; проведено компаративний аналіз практики функціонування ФКМАЛД в Україні та у зарубіжних країнах.

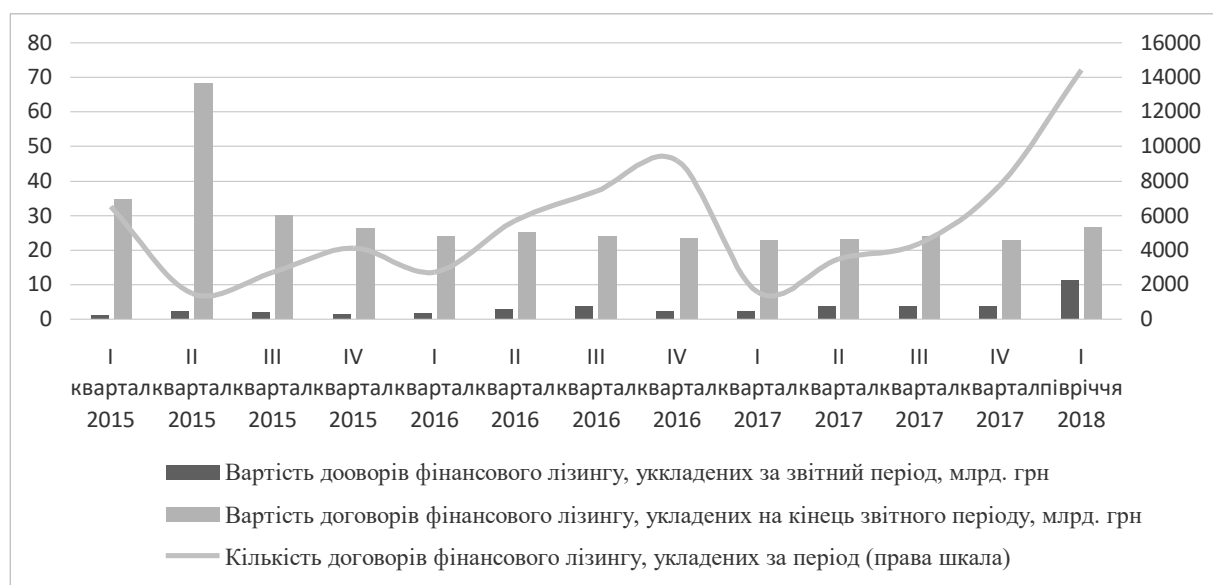
Результати дослідження дали змогу з'ясувати, що в Україні

використовується досить обмежена кількість форм лізингу, що гальмує процес активізації лізингової діяльності. Реалізація ФКМАЛД не відповідає основним принципам його функціонування. Низка недоліків спостерігалася при використанні таких методів ФКМАЛД, як фінансовий контроль та фінансове регулювання. Нормативно-правове забезпечення функціонування ФКМАЛД загалом не відповідає сучасним світовим стандартам, що в результаті стримує прихід на вітчизняний ринок іноземних компаній та ускладнює доступ бізнесу до лізингових послуг.

На підставі проведеного аналізу з'ясовано, що у 2017 р. найбільшими лізингодержувачами були підприємства таких галузей: транспортної (частка договорів становила 34%), сільського господарства (24%), видобувної промисловості (7%), будівництва (4%), сфери послуг (частка договорів становила 5%). Економічна нестабільність в Україні призвела до зменшення на 4,4% вартості договорів фінансового лізингу, хоча перелік галузей, які використовували послуги фінансового лізингу, розширився. Зокрема, у 2017 р. договори фінансового лізингу уклалися у галузі медицини, комп'ютерній та телекомунікаційній сфері, переробній промисловості.

Результати дослідження показали, що переважаючою формою фінансування операцій всіх лізингодавців є позикове фінансування. Протягом 2013 р. частка позикового фінансування становила майже 83,2% всіх джерел фінансування, проте у 2017 р. знизилася до 38%. Для фінансових компаній джерела фінансування лізингових операцій у 2017 р. розподілилися дещо інакше: найбільше коштів надходило від інших джерел (81,9%), акціонерний капітал забезпечував 9,7% фінансування, а пул авансових платежів – 6,3%.

За обсягами фінансовий лізинг в Україні є незначним і становить лише 14,4% ринку фінансових послуг. Вартість договорів лізингу у 2017 р. значно скоротилася порівняно з 2015 р. на 196,8% (рис. 4).

Рис. 4. Динаміка обсягу ринку фінансового лізингу в Україні

Джерело: складено за даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

У загальноєвропейських масштабах обсяг українського лізингового ринку становить 7,6% від аналогічного показника країн Східної Європи, 1,5% від країн Адріатики та 1,2% від обсягу лізингового ринку 4 найбільших країн ЄС – Німеччини, Франції, Італії, Іспанії. При цьому лізинг покриває потреби малого та середнього бізнесу менше, ніж на 4%.

Аналіз потреб вітчизняних підприємств в обладнанні, отриманому на правах лізингу, дало змогу з'ясувати, що левову частку лізингового обладнання становлять транспортні засоби (61%), відчутною є частка обладнання для потреб сільського господарства (21,4%) і найменше – 3,3% від загального обсягу потреб, становить частка будівельного обладнання. Проведений аналіз показав, що стабільне зростання потреб у лізинговому обладнанні на рівні 3,6% упродовж 2014-2017 рр. спостерігалось лише у сегменті транспорту.

Вивчення методичних підходів до оцінювання ефективності лізингових операцій дало змогу обґрунтувати, що на величину показника ефективності лізингових операцій для лізингодавця $I_{\text{Елд}}$ доволі суттєво впливає інтегральний показник ризику $I_{\text{risks(L)}}$. Якщо $I_{\text{Елд}} > 1$, то лізингова операція є ефективною, якщо $I_{\text{Елд}} < 1$, то неефективною. Неврахування $I_{\text{risks(L)}}$ може суттєво змінити ефективність лізингових операцій в майбутньому, а відтак, негативно вплинути на прибутковість лізингодавця. Тож у роботі запропоновано у розрахунок $I_{\text{Елд}}$ включати інтегральний показник ризику (1), що також дасть стимул удосконалювати систему управління ризиками та контролювати рівень ризиковості в лізингових компаніях:

$$I_{\text{Елд}} = \alpha_1 \cdot \text{КП}_{\text{лд}} + \alpha_2 \cdot (1 - I_{\text{risks(L)}}) + \alpha_3 \cdot \text{КН}_{\text{лд}} \quad (1)$$

$$I_{\text{risks(L)}} = \sum_{i=1}^n R_i P_i$$

де $\text{КП}_{\text{лд}}$ – коефіцієнт прямої очікуваної ефективності лізингодавця,

$\text{КН}_{\text{лд}}$ – коефіцієнт непрямой ефективності лізингодавця,

$\alpha_{1...3}$ – параметри, які відображають вагу $\text{КП}_{\text{лд}}$, $I_{\text{risks(L)}}$, $\text{КН}_{\text{лд}}$ у $I_{\text{Елд}}$,

R_i – рівень i -го ризику, який визначається методом теорії нечіткої множини,

P_i – вагомість i -го ризику у $I_{\text{risks(L)}}$.

На основі проведеного порівняльного аналізу надання лізингових послуг в Україні та світі було встановлено: рівень розвитку лізингу корелює із рівнем розвитку виробничого сектору економіки країни і впливає на темпи розвитку стратегічно важливих ринків; іноземні лізингові організації швидко та вміло пристосовуються до реальних потреб світової економіки, впроваджуючи новітні форми та методи надання лізингових операцій, та розширюють сфери застосування; запровадження на початковому етапі зародження лізингу пільг, спрямованих на стимулювання його розвитку, є вкрай необхідним та економічно доцільним заходом для забезпечення соціально-економічного розвитку держави; машинобудування є домінуючим сектором економіки, у якому темпи зростання лізингових послуг та частка лізингу в джерелах фінансування є найвищими.

Аналіз досвіду функціонування ФКМАЛД у розвинених країнах світу показав, що пріоритетними джерелами фінансування лізингових операцій в

Україні можуть стати: структурований інструмент інституційного фінансування лізингових операцій, венчурний капітал. Водночас, сьогодні найпоширенішим джерелом фінансування лізингу в Україні є банківський кредит, який характеризується достатньо високим рівнем процента та недосконалістю законодавства у сфері податкового обліку та аудиту.

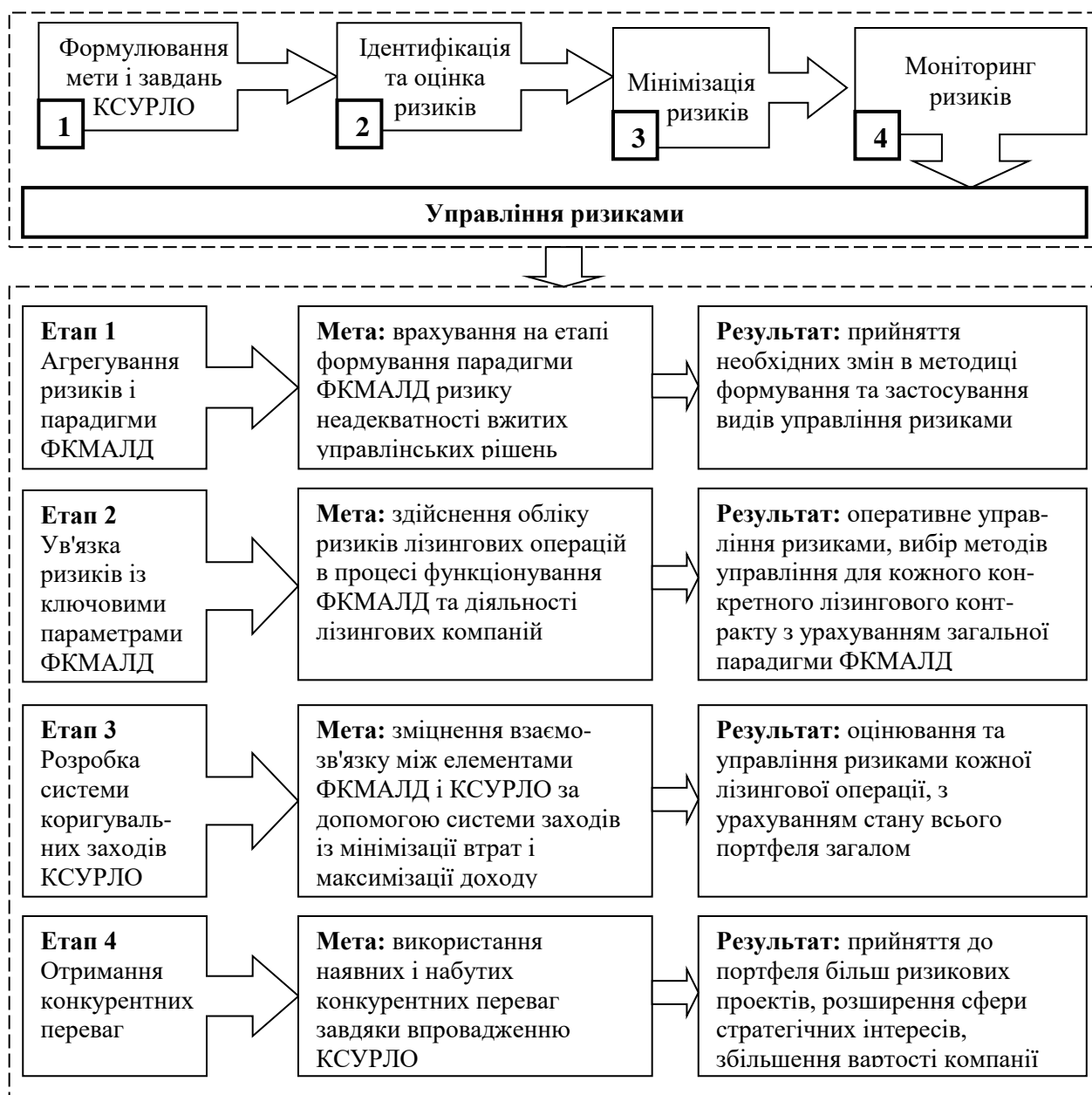
У третьому розділі «Удосконалення функціонування фінансово-кредитного механізму активізації лізингової діяльності в Україні» розвинуто систему управління ризиками лізингових операцій, розроблено модель оцінки фінансової стійкості Фонду фінансування лізингових операцій, надано пропозиції щодо напрямів розвитку ФКМАЛД в Україні.

Удосконалена система управління ризиками лізингових операцій базується на основі розширеної класифікації ризиків за рахунок введення нової класифікаційної ознаки (за ступенем покриття ризиків лізингових операцій) і видів ризиків (непокриті, диверсифіковані, покриті). З'ясовано, що процес управління ризиками лізингових операцій повинен передбачати послідовну реалізацію шести етапів: визначення мети; з'ясування ризику; якісна та кількісна оцінка ризику; вибір методів зниження ризику; застосування методів; оцінка результатів. На кожному етапі повинні використовуватися свої методи мінімізації ризиків, а результати кожного етапу мають ставати вхідними даними для подальших етапів, утворюючи систему прийняття рішень зі зворотним зв'язком. Така система повинна забезпечувати максимально ефективне досягнення цілей, оскільки знання, що отримуватиметься на кожному з етапів, буде дозволяти коригувати не тільки методи зі зниження ризиків, але й самі цілі щодо мінімізації ризиків.

З метою удосконалення ФКМАЛД в контексті еволюційної форми фрагментарного підходу до управління ризиками, у роботі обґрунтовано доцільність створення комплексної системи управління ризиками лізингових операцій (КСУРЛО). Визначено, що впровадження КСУРЛО повинно передбачати послідовну реалізацію чотирьох етапів (рис. 5) та ґрунтуватися на принципах комплексності, індивідуальності, консерватизму. Реалізація запропонованої КСУРЛО дозволить забезпечити контроль над ризиками лізингової діяльності шляхом органічного інтегрування в структуру бізнес-процесів лізингових компаній, а її впровадження повинно забезпечити ефективне функціонування ФКМАЛД у відповідності до сформованої нами у роботі парадигми та стратегії розвитку ринку лізингових послуг в Україні.

Обрання інструментів фінансування лізингових операцій, які є складовими ФКМАЛД, є полівекторним завданням як щодо вирішення питання про досягнення ліквідності, прибутковості та стійкості за кожним джерелом фінансування, так і ефективного їх подальшого залучення у формі наданих лізингових кредитів. Відповідно до цього у дисертації запропонована модель оцінки фінансової стійкості Фонду фінансування лізингових операцій, який у роботі розглядається як елемент системи функціонування ФКМАЛД. Безпосередньо сама модель оцінки полягає у визначенні впливу зростання ризику фінансового левериджу на здатність виконувати зобов'язання лізингодавцем, а також у визначенні можливості забезпечення безперервної

прибуткової діяльності лізингодавців і, водночас, збереженні фінансової стійкості Фонду фінансування лізингових операцій.

Рис. 5. Характеристика етапів впровадження КСУРЛО

Джерело: розроблено автором.

Оцінку ймовірності дефолту Фонду фінансування лізингових операцій за зростання співвідношення фінансового левериджу і дії низки економічних і фінансових чинників (зокрема, поява конкурентних форм фінансування основного капіталу та оновлення основних засобів, інфляційні ризики, волатильність валютного курсу та погіршення умов у майбутньому з приводу отримання державної підтримки для фінансування лізингових операцій) доцільно проводити за допомогою методики побудови баєсівських логістичних моделей з нормальним типом розподілу умовних ймовірностей. Це дасть змогу спрогнозувати ймовірність реалізації події фінансової нестійкості Фонду

фінансування лізингових операцій за реалізації низки умов та дії множини факторів. У роботі запропоновано ризик зростання фінансової нестійкості Фонду фінансування лізингових операцій оцінювати за допомогою лінійної моделі (2):

$$\begin{aligned} & \text{Probability.leverage}_i \sim a_1 \text{interest.rate}_i + a_2 \text{dividends}_i + & (2) \\ & + a_3 \text{lease.credits}_i + a_4 \text{disposal.income}_i + a_5 \text{d.state.support}_i + \\ & + a_6 \text{d.default.risk}_i + a_7 \text{d.peer.to.peer.crediting.risk}_i + a_8 \text{inflation}_i + \\ & + a_9 \text{reer.volatility}_i + v_i, \end{aligned}$$

де $\text{Probability.leverage}_i$ - ймовірність зростання фінансового ризику чи негативного фінансового левериджу фінансування операцій лізингодавця та фінансової установи;

a_j - коефіцієнти при ендогенних змінних моделі;

interest.rate_i - процентна ставка на фінансовому ринку по залученню капіталу при фінансуванні лізингових операцій;

dividends_i - середньозважена дивідендна ставка, розрахована як сплачені дивіденди резидентам та нерезидентам і поділена на номінальну вартість статутного капіталу лізингових компаній в Україні;

lease.credits_i - обсяги наданих лізингових кредитів;

disposal.income_i - нерозподілений дохід лізингодавця;

група дам-і-змінних: d.state.support - бінарна змінна, яка позначає отримання державного фінансування лізингових портфельів у діапазоні від 30% і більше;

d.default.risk - ймовірність дефолту фонду по зобов'язаннях перевищувала 50%;

$\text{d.peer.to.peer.crediting.risk}_i$ - поява конкуренції з боку віртуальних фінансових установ з технологією peer-to-peer кредитування, що може відволікти потенційних лізингоотримувачів, які прийняли рішення про оновлення основних засобів;

inflation_i - рівень річної зміни інфляції, взятий у перших різницях (щоквартальна регулярність);

reer_i - індекс реального обмінного курсу, взятий у рівнях (базовий рік - 2015);

v_i - залишки моделі.

Вищенаведена модель (2) показує, як залежно від зміни вартості залучення позикового чи власного капіталу, зміни попиту на лізингові позики та появи перешкод чи можливостей на фінансовому ринку може змінитися ймовірність подальшої здатності лізингодавця виконувати взяті на себе зобов'язання.

З'ясовано, що на фінансову стійкість фінансової компанії може вплинути структура фінансування лізингових операцій, за якого зростання частки позикового фінансування може збільшити тиск на ресурсну базу лізингодавця чи фінансової компанії. Тому в роботі також представлена логіт-модель, яка вимірюватиме саме ймовірність дефолту останніх залежно від рівня фінансового левериджу.

Результати дослідження, які проводилися протягом 2011-2017 рр. на

вибірці, яка налічує 27 спостережень, показали, що найстійкішою формою фінансування лізингових операцій є позикове залучення капіталу, проте з розвитком фондового ринку в Україні набиратиме ваги і механізм акціонування капіталу. Найстійкішим відношенням позикового капіталу до власного з точки зору платоспроможності лізингодавця є інтервал від 1,5 до 2, тобто вага позикових коштів коливається від 60% до 67%. Державна підтримка сприяє як зменшенню фінансового левериджу і ризику, який він несе, так і ризику банкрутства Фонду фінансування лізингових операцій. Збільшували ймовірність банкрутства отримання збитків від основної діяльності (12,7%), виникнення конкурентних форм кредитування (6,8%), ризик волатильності валютного курсу та інфляція споживчих цін (відповідно 2,5% та 0,12%). Тенденцію збитковості діяльності, яка наразі спостерігається в лізингодавців України, можна змінити через збільшення фінансування малого та середнього бізнесу, де приріст попиту очікується на рівні не меншому, ніж 6% щоквартально.

З'ясовано, що для ефективного функціонування ФКМАЛД необхідним є: покращення організаційно-правових заходів щодо створення розвиненої інфраструктури в сфері лізингу; розвиток правових механізмів стимулювання розвитку лізингової діяльності; створення ефективної системи захисту прав та законних інтересів суб'єктів лізингу, а також суспільних і державних інтересів; формування адекватної інформаційної взаємодії, інформаційної політики та інформаційного середовища; налагодження комунікаційної політики; створення єдиного мегарегулятора на базі НБУ та передачі до сфери його компетенції питання координації, регулювання та нагляду за діяльністю небанківських установ, у т.ч. лізингових компаній; підвищення рівня довіри суспільства до дій регулятора ринку лізингових операцій, розширення форм лізингу, а відтак – збільшення спектру лізингових операцій.

Для покращення функціонування ФКМАЛД необхідним є: створення єдиної електронної статистично-інформаційної бази даних; перегляд переліку індикаторів фінансової стабільності; оптимізація методики проведення кредитного скорингу при аналізі фінансового стану лізингоодержувачів малого та середнього бізнесу, а також стрес-тестів; розроблення структури Звіту про лізингову діяльність; запровадження системи інформування суспільства про результати оцінювання лізингової діяльності.

Реалізація запропонованих заходів сприятиме розвитку фінансового посередництва в Україні, стабілізації фінансово-кредитної системи та забезпеченню фінансової стабільності в Україні загалом.

ВИСНОВКИ

У дисертації вирішено важливе наукове завдання, що полягає в поглибленні теоретико-методологічних положень, удосконаленні науково-методичних підходів і розвитку практичних рекомендацій щодо функціонування і розвитку фінансово-кредитного механізму активізації лізингової діяльності в Україні. Це дало можливість зробити такі висновки.

1. Лізинг – це особливий вид підприємницької діяльності, що

одночасно реалізується у формі кредитно-інвестиційних та торговельно-майнових відносин на засадах середньострокового фінансування, пов'язаних із передачею майна у тимчасове користування, які здійснюються на умовах платності між продавцем, лізингодавцем і лізингоодержувачем у визначений договором термін. Основними функціями лізингу є: фінансова, інвестиційна, інноваційна, соціально-економічна, виробнича, збутова, підприємницька, стабілізаційна, стимулювальна. Доповнені принципи здійснення лізингової діяльності – прозорості та відповідальності – забезпечать відповідність її провадження міжнародним конвенціям та формування прозорих правил функціонування національного ринку фінансових послуг.

2. Фінансово-кредитний механізм активізації лізингової діяльності є специфічною складовою фінансово-кредитного механізму, реалізовуваною у сфері лізингу на строковій основі, який за внутрішньою будовою є комплексним поєднанням форм, методів, важелів, інструментів, способів організації фінансування, що в сукупності забезпечують активізацію діяльності лізингових компаній та підвищення їх ефективності, а також відносин, які виникають між усіма учасниками лізингової діяльності. Основною метою ФКМАЛД є формування достатнього фінансового потенціалу і забезпечення умов для досягнення очікуваних вигод усіма учасниками лізингового процесу. Функціонування та розвиток ФКМАЛД повинні відбуватися з дотриманням принципів ефективності, стабільності та передбачуваності, адекватності, прозорості, узгодженості, інтегрованості та підзвітності.

3. Парадигма функціонування і розвитку ФКМАЛД ґрунтується на синергетичному ефекті, який виникає в процесі функціонування лізингових компаній і реалізації лізингових операцій, передбачає виникнення нових процесів або явищ на макро- і мікрорівнях. Ключовими складовими елементами парадигми є мета, зміст, форма, функції, структура, синергетичні зв'язки між сферою підприємництва і лізингової діяльності, а також результат, досягнення якого забезпечить перетворення ФКМАЛД в привабливий та ефективний інструмент фінансування лізингової діяльності. До основних завдань, виконання яких повинен забезпечити ФКМАЛД, слід віднести: розширення доступу до ресурсів лізингових компаній, видів і форм лізингу, а також переліку фінансових інструментів і послуг для суб'єктів лізингових відносин; збільшення частки активів лізингових компаній у загальних активах фінансово-кредитних установ; здійснення систематичного контролю за рівнем волатильності фінансових ринків та послаблення залежності фінансово-кредитної системи від зовнішніх впливів; проведення моніторингу системних ризиків, що спричиняють виникнення і поширення фінансових криз та урізноманітнення способів мінімізації їх впливу на розвиток лізингової діяльності; підвищення стійкості суб'єктів лізингових відносин до кризових явищ і розширення можливостей в управлінні ризиками; удосконалення нормативно-правового забезпечення функціонування ринку лізингових послуг; посилення контролю за діяльністю усіх суб'єктів лізингових відносин.

4. Лізингова діяльність в Україні вирізняється такими особливостями: зростаючою потребою в інноваційному кредитуванні вітчизняних підприємств

за рахунок лізингу; наявністю невеликої кількості компаній, які надають послуги фінансового лізингу; застарілістю законодавства і базових правил, за якими працюють лізингові компанії; недосконалою системою оподаткування для підприємців, які могли б значно активніше користуватися фінансовим лізингом для розвитку свого бізнесу.

5. Аналіз структури галузей економіки України, які залучали лізингове фінансування, засвідчив, що найбільшими лізингоодержувачами є підприємства транспортної (34% договорів) і видобувної (7%) галузей, сільського господарства (24%), промисловості будівництва (4%), сфери послуг (5%). Основними джерелами фінансування лізингових операцій є авансові платежі (6,3%), акціонерний капітал (9,7%), позикове фінансування (28%), кошти від інших джерел (66%). Зростає відсоток фінансування лізингових операцій в рамках схем зворотного лізингу, коли джерелами є кошти лізингоодержувача.

6. Основними чинниками, які гальмують збільшення обсягів фінансування лізингової діяльності в Україні, є: макrorівневі (макроекономічна і політична нестабільність; недосконалість правового регулювання функціонування ринку лізингу; невідповідність державного законодавства з питань лізингу міжнародним нормам; відсутність стимулювання державою підприємств до використання лізингу як джерела оновлення основних фондів) та мікрорівневі (недостатня фінансова стійкість лізингодавців; нестача стартового капіталу у лізингових компаній та кваліфікованих фахівців з питань фінансового лізингу на рівні учасників лізингових відносин; обмежений доступ до вітчизняних лізингових компаній до дешевих фінансових ресурсів; стягнення податку на додану вартість із комісій та процентів за договорами лізингу; незацікавленість банків у довгостроковому кредитуванні лізингових угод; висока вартість лізингових послуг).

7. Методика оцінювання ефективності лізингових операцій лізингодавця повинна враховувати параметри ризиковості, невизначеності, нестабільності функціонування ринків та ґрунтуватися на розрахунку інтегрального показника ризику $I_{risks(L)}$. Якщо $I_{Елд} > 1$, то лізингова операція є ефективною, якщо $I_{Елд} < 1$, то неефективною. Розрахунок ефективності лізингових операцій є необхідним для лізингодавців для визначення обсягу прибутків, які вони можуть отримати навіть за умови погіршення ситуації на ринку та реалізації ризиків, характерних для лізингових операцій. Оцінювання ефективності лізингових операцій повинно відбуватися з дотриманням таких принципів: специфічність, розбіжність інтересів, динамічність, нерівномірність різночасових витрат і результатів, погодженість, інформаційне забезпечення, гнучкість, альтернативність оцінювання, адаптивність.

8. Пріоритетними джерелами фінансування лізингової діяльності в Україні можуть стати: структурований інструмент інституційного фінансування лізингових операцій, венчурний капітал. Заходами стимулювання розвитку фінансово-кредитного механізму активізації лізингової діяльності, які застосовуються у країнах Східної Європи та які можна запровадити в Україні, є: формування законодавчої бази із закріпленням основних правових умов здійснення лізингової діяльності та наданням доволі великих преференцій для

учасників лізингових відносин; внесення змін до податкового законодавства, надання дозволу на застосування прискорених методів амортизації для зменшення податкового зобов'язання та віднесення всієї суми лізингового платежу на податкові витрати; надання інвестиційних кредитів для реалізації лізингових проектів; створення фондів застави для забезпечення банківських інвестицій у лізинг із використанням державної власності.

9. Комплексна система управління ризиками лізингових операцій (КСУРЛО) має ґрунтуватися на розробці системи методів управління ризиками з урахуванням проведеного аналізу і обліку сильних і слабких сторін уже застосовуваних методів на кожному з етапів оцінки та управління ризику лізингових операцій. Її метою є забезпечення досягнення оперативних і стратегічних цілей лізингової компанії, стійкості бізнесу і ефективності функціонування ФКМАЛД загалом при використанні управлінських механізмів, які забезпечують управління всім спектром ризиків лізингових операцій у компаніях, які підтримують рівень ризиків у встановлених межах. Система повинна враховувати розширену класифікацію ризиків за рахунок уведення нової класифікаційної ознаки (за ступенем покриття ризиків лізингових операцій) і видів ризиків (непокриті, диверсифіковані, покриті). Її впровадження є послідовною реалізацією чотирьох етапів: 1) агрегування ризиків і парадигми ФКМАЛД; 2) ув'язка ризиків із ключовими параметрами ФКМАЛД; 3) розробка системи коригувальних заходів КСУРЛО; 4) отримання конкурентних переваг. Основна функція КСУРЛО – вироблення заходів щодо зниження несприятливих наслідків ризику і управління останнім з метою одержання стратегічних переваг. Функціонування КСУРЛО повинно ґрунтуватися на принципах комплексності, індивідуальності, консерватизму.

10. Модель оцінки фінансової стійкості Фонду фінансування лізингових операцій - елемента системи функціонування ФКМАЛД, що є сукупністю власних, позикових, авансованих та інших джерел фінансування лізингового портфеля лізингодавця чи фінансової компанії, яка здійснює діяльність з надання фінансового лізингу, - ґрунтується на визначенні впливу зростання ризику фінансового левериджу на здатність виконувати зобов'язання лізингодавцем, а також на визначенні можливості забезпечення безперервної прибуткової діяльності лізингодавців та, водночас, збереженні фінансової стійкості Фонду. Оцінку ймовірності дефолту Фонду фінансування лізингових операцій доцільно проводити за допомогою методики побудови баєсівських логістичних моделей з нормальним типом розподілу умовних ймовірностей. Це дасть змогу спрогнозувати ймовірність фінансової нестійкості Фонду за реалізації низки умов та дії множини чинників. Найстійкішими формами фінансування лізингових операцій є позикове залучення капіталу, акціонування капіталу. Державна підтримка сприяє як зменшенню ризику фінансового левериджу, так і ризику банкрутства Фонду фінансування лізингових операцій.

11. Для покращення функціонування ФКМАЛД необхідним є: розширення форм лізингу, а відтак – збільшення спектру лізингових операцій; покращення організаційно-правових заходів щодо створення розвиненої інфраструктури в сфері лізингу; розвиток правових механізмів стимулювання

лізингової діяльності; створення ефективної системи захисту прав та законних інтересів суб'єктів лізингу, а також суспільних і державних інтересів; створення єдиного мегарегулятора на базі НБУ та передачі до сфери його компетенції питання координації, регулювання та нагляду за діяльністю небанківських установ, у т.ч. лізингових компаній; підвищення рівня довіри суспільства до дій регулятора ринку лізингових операцій; створення єдиної електронної статистично-інформаційної бази даних; перегляд переліку індикаторів фінансової стабільності; оптимізація методики проведення кредитного скорингу при аналізі фінансового стану лізингоодержувачів малого та середнього бізнесу, а також стрес-тестів; розроблення структури Звіту про лізингову діяльність; налагодження комунікаційної політики; запровадження системи інформування суспільства про результати оцінювання лізингової діяльності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових зарубіжних і фахових виданнях України, що входять до міжнародних наукометричних баз

1. Левченко О. А. Фінансово-кредитний механізм забезпечення лізингових операцій / О. А. Левченко // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2017. – Випуск 3 (125). – С. 41-46 (0,5 д.а.). (Index Copernicus (Польща)).
2. Левченко О. А. Теоретичні засади лізингових операцій як ефективного засобу відновлення національної економіки. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://fp.cibs.ubs.edu.ua/files/1701/17loavne.pdf> / О. А. Левченко // Фінансовий простір, м. Черкаси : Університет банківської справи. – 2017. – № 1(25). – С. 58-64 (0,8 д.а.). (E+BSCO Publishing (США), Open Academic Journal Index (ОАІ), CiteFactor (США), Universal Impact Factor (Австралія), ResearchBib (Японія)).
3. Кузнецова А. Я. Розвиток методичних підходів щодо формування комплексної системи управління ризиками лізингових операцій в Україні / А. Я. Кузнецова, О. А. Левченко // Вісник Тернопільського національного економічного університету. Тернопіль. – 2017. – Випуск 3 (85). – С. 49-63 (0,8 д.а.). (Index Copernicus (Польща), Eurasian Scientific Journal Index, International Citation Index Of Journal Impact Factor & Indexing (ICI)). *Особистий внесок: формалізовано процес управління ризиками лізингових операцій, здійснено порівняння наявних у вітчизняній практиці фрагментованого та комплексного підходів до формування системи управління ризиками лізингових компаній (0,4 д.а.).*
4. Кузнецова А. Я. Методичні підходи до класифікації лізингу / А. Я. Кузнецова, О. А. Левченко // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2017. – Випуск 1 (22). – С. 19-26 (0,6 д.а.). (Web of Science, Index Copernicus (Польща), ResearchBib (Японія), Ulrich's Periodicals Directory (США), CiteFactor (США), Universal Impact Factor (Австралія) та інші). *Особистий внесок: проведено систематизацію форм лізингу за відповідними класифікаційними ознаками та сформовано порівняльну характеристику спільних і відмінних рис фінансового та оперативного лізингу (0,3 д.а.).*
5. Левченко О. А. Теоретичні підходи до визначення сутності та функцій

лізингу / О. А. Левченко // Бізнес Інформ. – 2017. – № 3. – С. 33-41(0,8 д.а.). (Index Copernicus (Польща), Open Access Library, Academic Journals Database (Швейцарія), Ulrichsweb Global Serials Directory (США)).

6. Кузнєцова А. Я. Аналіз особливостей функціонування фінансово-кредитного механізму для здійснення лізингових операцій у розвинутих країнах та Україні / А. Я. Кузнєцова, Н. І. Козьмук, О. А. Левченко // Проблеми і перспективи менеджменту. – 2017. – Том 15. №4. – С. 209-221 (0,9 д.а.). (Scopus, Academic Resource Index, Carleton University journal list (Канада), Directory of Open Access Journals (DOAJ), EconBiz, Excellence in Research for Australia (ERA), Italian Academy of Business Economics (AIDEA), Norwegian Register for Scientific Journals, Series and Publishers (NSD)). *Особистий внесок: охарактеризовано етапи еволюції лізингу в світі та представлено порівняльну характеристику надання лізингових послуг в Україні та світі, визначено основні джерела здійснення лізингових операцій (0,3 д.а.).*

7. Левченко О. А. Методики оцінювання ефективності лізингових операцій / О. А. Левченко // European cooperation. – 2017. – Випуск 10 (29). – С. 56-69 (0,8 д.а.).

Index Copernicus (Польща), ERIH PLUS, Citefactor (США), International Institute of Organized Research).

8. Левченко О. А. Моделювання оцінки фінансової стійкості механізму фінансування лізингових операцій / О. А. Левченко // Вісник Університету банківської справи. – 2018. – Випуск 1 (31). – С. 105-113 (0,9 д.а.). (Index Copernicus (Польща), Ulrich's Periodicals Directory (США), ResearchBib (Японія)).

9. Левченко О. А. Удосконалення інструментарію фінансово-кредитного механізму забезпечення лізингових операцій в Україні / О. А. Левченко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. – 2018. – Випуск 31. – С. 88-92 (0,3 д.а.). (Index Copernicus (Польща)).

Публікації апробаційного характеру

10. Левченко О. А. Проблеми, тенденції та перспективи розвитку лізингової діяльності в Україні / О. А. Левченко // Проблеми забезпечення ефективного функціонування та стабільного розвитку банківської системи та економіки : Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (20 травня 2016 р., м. Київ); ДВНЗ «Університет банківської справи». Київ: УБС, 2016. – С. 128-130 (0,1 д.а.).

11. Левченко О. А. Особливості розвитку лізингових операцій в Україні / О. А. Левченко // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Фінанси, аудит та менеджмент: аналіз тенденцій та науково-економічний розвиток» (15-16 квітня 2016 р., м. Львів); ГО «Львівська економічна фундація». Львів: ЛЕФ, 2016. – С. 86-88 (0,1 д.а.).

12. Левченко О. А. Сучасний стан розвитку ринку лізингових послуг в Україні / О. А. Левченко // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики: IV Міжнародна науково-практична конференція (17 березня 2017 р., м. Харків); Харківський навчально-науковий інститут ДВНЗ «Університет банківської справи». Харків: ХННІ, 2017. Режим доступу: <http://khibs.ubs.edu.ua/naukova-diyalnist/mizhnarodni-naukovi-konferencii/mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferenciya-finansovo-kreditna->

diyalmist-problemi-teorii-ta-praktiki/ (0,1 д.а.).

13. Левченко О. А. Порівняльна характеристика видів лізингу / О. А. Левченко // Фінансово-економічне та обліково-аналітичне забезпечення підприємницької діяльності: Міжнародна науково-практична конференція (19-20 квітня 2017 р., м. Черкаси); Східноєвропейський університет економіки і менеджменту. Черкаси: СУЕМ, 2017. – С. 51-54 (0,2 д.а.).

14. Левченко О. А. Систематизація наукових підходів до визначення поняття «лізинг» / О. А. Левченко // Наукові засади розвитку знань економічної теорії: I Міжнародна науково-практична конференція з економічної теорії (21-23 квітня 2017 р., м. Черкаси); Черкаський державний технологічний університет. Черкаси: ЧДТУ, 2017. – С. 65-67 (0,1 д.а.).

15. Левченко О. А. Парадигма фінансово-кредитного механізму забезпечення лізингових операцій / О. А. Левченко // Проблеми забезпечення ефективного функціонування та стабільного розвитку банківської системи та економіки: Збірник тез доповідей VII Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, приуроченої до дня банківських працівників України (19 травня 2017 р., м. Київ). К.: ДВНЗ «Університет банківської справи». – 2017. – С.163-166 (0,2 д.а.).

16. Левченко О. А. Логістична модель оцінки фінансової стійкості механізму фінансування лізингових операцій / О. А. Левченко // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Перспективні напрями розвитку економіки, обліку, менеджменту та права: теорія і практика» (25 червня 2018 р., м. Полтава); Центр фінансово-економічних наукових досліджень. Полтава: ЦФЕНД, 2018. – С. 38-40 (0,1 д.а.).

17. Левченко О. А. Напрями підвищення ефективності функціонування фінансово-кредитного механізму забезпечення лізингових операцій в Україні / О. А. Левченко // Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції «Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи» (4-5 жовтня 2018 р., м. Одеса); Одеський національний економічний університет. Одеса: ОНЕУ, 2018. – С. 73-79 (0,1 д.а.).

АНОТАЦІЯ

Левченко О.А. Фінансово-кредитний механізм активізації лізингової діяльності в Україні. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – ДВНЗ «Університет банківської справи», Київ, 2019.

У дисертації досліджено теоретико-методологічні засади фінансово-кредитного механізму активізації лізингової діяльності, з'ясовано його сутність та значення. Удосконалено та систематизовано принципи здійснення лізингової діяльності. Уточнено зміст поняття «лізинг». Запропоновано парадигму функціонування і розвитку фінансово-кредитного механізму активізації лізингової діяльності. Визначено підходи до формування фінансово-кредитного механізму активізації лізингової діяльності.

Проаналізовано стан функціонування ринку лізингу та фінансово-

кредитного механізму активізації лізингової діяльності в Україні. Уточнено методичний підхід до оцінювання ефективності лізингових операцій лізингодавця. Проведено компаративний аналіз практики функціонування фінансово-кредитного механізму активізації лізингової діяльності в Україні та в зарубіжних країнах.

Удосконалено систему управління ризиками лізингових операцій та доповнено класифікацію ризиків лізингових операцій шляхом введення нової класифікаційної ознаки та нових різновидів ризиків. Запропоновано модель оцінки фінансової стійкості Фонду фінансування лізингових операцій. Наведено рекомендації щодо напрямів розвитку фінансово-кредитного механізму активізації лізингової діяльності в Україні.

Ключові слова: лізинг, лізингові операції, лізингова діяльність, фінансово-кредитний механізм активізації лізингової діяльності, ризики лізингових операцій, ефективність лізингових операцій.

АННОТАЦИЯ

Левченко А.А. Финансово-кредитный механизм активизации лизинговой деятельности в Украине. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. – ГВУЗ «Университет банковского дела», Киев, 2019.

В диссертации исследованы теоретико-методологические основы финансово-кредитного механизма активизации лизинговой деятельности, выяснены его сущность и значение. Усовершенствованы и систематизированы принципы осуществления лизинговой деятельности и обоснована четырехэтапность процедуры осуществления лизинговых операций. Уточнено содержание понятия «лизинг».

Сформирована парадигма финансово-кредитного механизма активизации лизинговой деятельности с выделением ее основных детерминант: цели, содержания, форм, функций, структуры, синергетического влияния сфер предпринимательства и лизинговой деятельности, а также результата. Определены подходы к формированию финансово-кредитного механизма активизации лизинговой деятельности.

Проанализировано состояние функционирования рынка лизинга и обозначены проблемы и недостатки в функционировании финансово-кредитного механизма активизации лизинговой деятельности в Украине. Уточнен методический подход к оценке эффективности лизинговых операций лизингодателя. Принципы оценки эффективности лизинговых операций дополнены принципами гибкости, альтернативности и адаптивности. Проведен компаративный анализ практики функционирования финансово-кредитного механизма активизации лизинговой деятельности в Украине и в зарубежных странах. На основе обобщения зарубежного опыта функционирования финансово-кредитного механизма активизации лизинговой деятельности установлены приоритетные источники финансирования лизинговых операций в Украине.

Усовершенствована система управления рисками лизинговых операций на основе их расширенной классификации рисков за счет введения новых классификационных признаков и видов рисков. Предложен шестиэтапный процесс управления рисками лизинговых операций (с использованием специфических методов управления рисками): определение цели, выяснение риска, качественная и количественная оценка риска, выбор методов снижения риска, применение методов, оценка результатов. Обоснована целесообразность формирования Фонда финансирования лизинговых операций и проведена оценка вероятности дефолта Фонда финансирования лизинговых операций. Приведены рекомендации по направлениям развития финансово-кредитного механизма активизации лизинговой деятельности в Украине.

Ключевые слова: лизинг, лизинговые операции, лизинговая деятельность, финансово-кредитный механизм активизации лизинговой деятельности, риски лизинговых операций, эффективность лизинговых операций.

SUMMARY

Levchenko O.A. Financial-credit mechanism for activating leasing activity in Ukraine. – Manuscript.

The dissertation work for a PhD degree in economics, specialty 08.00.08 – money, finance and credit. – SHEI «Banking University» Kyiv, 2019.

Theoretical and methodological principles of the financial-credit mechanism of activation of leasing activity were investigated, its essence and meaning was determined in the dissertation. Principles of leasing activity were improved and systematized. The meaning of the term «leasing» was improved. The paradigm of functioning and development of the financial-credit mechanism of activation of leasing activity was proposed. Approaches to the formation of the financial-credit mechanism of activation of leasing activity were determined.

The state of functioning of the leasing market and the financial-credit mechanism of activating the leasing activity in Ukraine was analyzed. Methodical approach to assessing the effectiveness of lessor's leasing operations was improved. Comparative analysis of the functioning of the financial-credit mechanism for the activation of leasing activity in Ukraine and in foreign countries was done.

The risk management system of leasing operations was improved and classification of risks of leasing operations was supplemented by introducing new classification feature and new types of risks. Model assessment of financial stability for Fund of financing leasing operations was proposed. Recommendations on directions of development of the financial-credit mechanism of activation of leasing activity in Ukraine were proposed.

Keywords: leasing, leasing operations, leasing activity, financial-credit mechanism of activation of leasing activity, risks of leasing operations, efficiency of leasing operations.

Підписано до друку 20.05.2019 р. Формат 60×90/16.
Умов. друк. арк. 0,9. Обл.-вид.арк.-1,0
Наклад 150 прим.

Видавництво «Віваріо»
01034, м. Київ, вул. Пушкінська, 12-В, оф. 43.